

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Невена Аспарухова Панова, СУ „Св. Климент Охридски“, ФКНФ, Катедра по класическа филология (хабилитация по направление 2.1. Филология (старогръцка литература) върху научните трудове за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 2.1. Филология (Класически езици), обявен ДВ, бр. 50 / 09.06.2023 г., с единствен кандидат **гл. ас. д-р Георги Иванов Гочев**, Департамент „Средиземноморски и Източни изследвания“ – НБУ.

От представената за целите на конкурса самооценка на кандидата е видно, че гл. ас. д-р Г. Гочев отговаря на всички изисквания за ЗРАСРБ и на НБУ за заемане на длъжността „доцент“.

Монографията на Г. Гочев „Свободата от сенките, Справедливост и образование в диалозите на Платон“, С.: НБУ, 2023, ISBN 978-619-233-24206, с общ обем 475 стр., е с интердисциплинарен характер и несъмнено има качествата на хабилитационен труд със сериозен принос към съвременното платонознание. Това е изследване, върху което е работено продължително, прецизно, но и вдъхновено. В книгата личи и надграждане спрямо ръкописа, който познавам като негов рецензент пред Издателския съвет на НБУ (2022).

Трудът е посветен на отделни жанрово-формални и тематични общи специфики, или пък ключови ядра, в Платоновата диалогична философия, според свидетелствата на осем произведения от различни периоди (в реда на анализирането им: „Федон“, „Хармид“, „Държавата“, „Протагор“, „Теетет“, „Пир“, „Тимей“, „Закони“). Стесняването на Платоновия корпус до тези диалози Гочев защитава убедително още в предговора, озаглавен „Приличат на нас“, като го определя като неизбежно. Подредбата им не е случайна, а аз бих добавила, че така се поставя и своеобразен финал на това изследване, което започва с диалога, пресъздаващ последните разговори на Сократ, и завършва с последната творба на самия Платон. Що се отнася до субективността при избора на конкретни диалози, за която споменава и самият

кандидат, то ми се струва важно – и не без връзка с изискванията на конкурса – уточнението, че този избор е обусловен от работата му „на преводач на Платон, на преподавател и на ангажиран в обществения живот човек“ (с. 24). На това именно ни учат и диалозите на Платон: философията не цели изказването на изолирани твърдения, а цялостен *modus vivendi*, който и предполага лично добро образование, и цели също да образова в справедливост членовете на общността.

Образованието (образоването) и справедливостта като водещи теми са обвързани не само формално, но напълно основателно, както е показано и още в преговора (напр. със силни твърдения като следното: „[Н]есправедливостта е най-вече специфичен вид незнание“, с. 29), и при конкретните анализи, които обаче не остават фокусирани върху тези две понятия, а засягат, отново неведнъж, и редица други, сред които може да се открият времето, и в човешки екзистенциална, и в метафизическа перспектива, свободата – дори заглавна цел, космосът, истината...

Разбира се, не можем да пропуснем и понятието диалог – и като всекидневна практика, и като подстъп към диалектиката като знаков метод на Сократово-Платоновото философстване, и като жанрово определение за произведенията на Платон. Изследването разглежда текущо (отново като се започне от въвеждащия дял и се премине през отделните глави – тук бих искала да посоча например едно такова семантическо връщане към глагола „влизам в диалог“, *διαλέγομαι*, в подглавата за софистическото и философското разговоряне сред анализа на „Протагор“, с. 126 и сл.) реално всички дебати, и в класическата филология, и във философията, за (литературната) форма, избрана от Платон. Засягат се както някои по-специализирани подвъпроси около текстологията и хронологията на диалозите, така и големият въпрос както за достоверността на образа на Сократ в диалозите, така и за авторството на изказаните твърдения и за ролята на самия Платон в тяхното формулиране.

Тази проблематика, разработена и с херменевтическа широта, позволява от внимателното, постепенно и поетапно вглеждане в оригиналния текст и неговата форма да се премине към един също плавен, отначало предпазлив, но категоричен в междинните обобщения коментар на отделните философски въпроси, разглеждани от персонажите в съответните диалози. Този подход е само един от аспектите на влиянието, оказано върху автора от страна на общия ни учител проф. Богдан Богданов. Посочвам това влияние, защото един от приносите на труда е и своеобразното диалогизиране с редица изследователи на Платон и с техния поглед към Платоновото наследство, при което се рамкират и отделни позиции и отправни

точки за дебат и в българската хуманитаристика (свързани действително най-вече с устното и писано дело на Б. Богданов, през което разбираме много за значимостта на устното и на писменото в средата на Сократ, Платон и другите „герои“ на книгата на Г. Гочев).

И както подхожда Платон, описвайки цялостната ситуация на диалогичната среща, така и Г. Гочев се спира нерядко, било като обявен екскурс или като по-имплицитна вметка на феномени или реалии от старогръцката култура и литература, на пръв поглед непряко обвързани с темата на изследването, за да бъдат поставени всяко изказано философско твърдение, както и изводите от неговия анализ в необходимия контекст. Само два примера – страниците върху практиките на ефебията при младежите (с. 100 – 103) или на пируването (σύμλοσιον, с. 300 – 304).

Ако се обърнем към по-чисто съдържателните приноси на „Свободата от сенките“, трябва да посочим избрания като обединяващ метамит за пещерата от „Държавата“, който авторът определя (основателно) като най-известния Платонов пасаж. Така имаме една метафора/алегория, но силно философски натоварена, която да свърже отделните глави, но това свързване не може (отново основателно) да бъде напълно удържано, доколкото всеки диалогичен контекст предполага различна динамика на протичането на разговора и на неговите акценти. Затова следващо достойнство на труда са паралелите и разграничаванията (с препратки и към други диалози освен избраните осем), които се правят между „дефинициите“ по ключови понятия и теми в различните произведения – като едни от много възможни примери посочвам коментара върху представата за (божествения) космос, а оттам и върху човешката държава, описана в „Закони“ и разликите спрямо „Държавата“ (с. 431 – 434). Оттук може да се препрати – тематично – и към някои изводи за широко приписваната характеристика на Платоновата държава като тоталитарна, като тоталитарният елемент се свежда именно до ситуацията на затворниците в пещерата (с. 193). И ако се върнем към съпоставката между „Държавата“ и „Закони“, тук би могло да се посочи обобщението, което прави изследването, че в „Закони“ се търси път не толкова за напускане на пещерата, колкото за реформирането ѝ.

След като стана дума за Платоновата митопоетика и метафорика, за честото обръщане, от страна на Платон, към подобни метафори, които за нас са се превърнали почти в начала на специфична философска терминология, то възможно, и дори препоръчително, изследователят на Платоновата „метаспелеология“ също да говори и през метафори, както се случва и в книгата на Гочев (още на ниво подзаглавия на

отделните дялове), а това я отваря и към по-широка аудитория, без да нарушава академичната ѝ сериозност и коректност.

В реда на препоръките бих посочила единствено следното. С оглед на диалогичния изказ на самия автор към някои интерпретации би могло да се изразят отделни резерви (и за да продължи диалогът), например лично имам известни несъгласия с тълкуването на теориите на Еделщайн и Слезак за същността на Платоновия (писан) диалог (с. 47 – 50). Освен това, за едно академично изследване по-явното сегментиране на съдържанието (с. 5 – 6) би било от полза, за да се проследи структурата му от пръв поглед (а и за да се види отначало, че в частта за „Федон“ има едно второ въведение за диалогичната форма, или че в тази за „Теетет“ става дума и за Платон като семиотик в пряка връзка с темата за подражанието). От друга страна, повлиян от литературно-философския характер на самите Платонов текстове, Г. Гочев вероятно не иска да „издава“ какво следва в отделните глави още на служебните страници на книгата. Също така, цялостното оформление на изданието оставя много добро впечатление.

Книгата на д-р Георги Гочев е дългоочаквана, а изказаните в нея наблюдения и тези са дълго премисляни, както вече беше посочено, включително диалогично, а не само в академична самота, но като Платонов диалог тя остава с отворен финал и би могла да бъде продължена – и като индивидуален принос, и под общностна форма, и дори във фикционален диалог с древните, защото те „приличат на нас“, ако се опрем на заглавието на предговора.

Освен хабилитационния труд „Свободата от сенките“ Г. Гочев прилага и две статии на английски език, публикувани в реферирани и индексирани периодични издания, както и 14 статии (вкл. въведения към негови преводи от старогръцки), публикувани в нереферирани, но рецензирани или научно редактирани списания и колективни томове, публикувани след назначаването му като главен асистент в НБУ (2009). Повечето разнообразни публикации от тази група не са свързани с темата на хабилитационния труд, но, от друга страна, имат връзка с реализирани не само преводи, но и проектни и семинарни дейности, и отразяват интердисциплинарната нагласа на кандидата да споделя своите изследователски хипотези и тези с една по-широка хуманитарна публика.

Бих искала да спомена обаче и двете, по структурата си сборни, монографии и едната статия, включени в списъка с научни публикации на кандидата от по-ранен

период, защото през тях би могло да се очертае по-пълноценно развитието на изследователския подход на д-р Гочев, който винаги включва внимателно вглеждане в оригиналните, най-вече старогръцки, извори, тяхното филологическо анализиране, но и полагането им в един широк рецепционен контекст, което отвежда авторът и до препращане към или до специалното внимание, дори на моменти на пръв поглед малко смело, към съвременни и не рядко актуални културни феномени. Точно таква фокусиране върху теми, на пръв поглед съвсем далеч от Античността, но все пак разработени с поне имплицитни опори именно в нея, се открива и в статиите на д-р Гочев за чалгата като начин на живот и за нейната поезика (2017), или пък за пропагандния език и езиковата регулация непосредствено след 9 септември 1944 г. (2018).

Посочени са 12 цитирания в монографии или колективни томове с научно рецензиране, като немалка част от тях са обвързани с (нови) преводи на старогръцки автори, на които кандидатът в (съ)преводач. При д-р Гочев наблюдаваме щастливото съвпадение между изследовател и преводач. Затова, въпреки нестихващите спорове за статуса на преводите, в случая, бидейки съпроводени от коментари – пространни и както специализирани, така и достъпни за по-широка аудитория, склонна да бъде привлечена към разбирането на античната култура, те несъмнено имат и висока академична стойност.

Кандидатът отчита участието си в два успешни образователно-артистични проекта – „Медея“ (2019) и „Една българка“ (2021), и двата – с интердисциплинарен характер, реализирани с представители (преподаватели и студенти) от Департамент „Театър“ и с външни участници. Особено при първия от тях, който познавам по-добре, ролята на д-р Гочев е свързана и с привличането както на студенти, така и на представители на малцинствени групи, с които са проведени различни проектни дейности, целящи да обясняват през различни кодове античния мит в основата на Еврипидовата трагедия. За целите на този проект Г. Гочев предлага нов превод на „Медея“, а представленията на спектакъла се превръщат в значими културни събития.

Понастоящем гл.ас. д-р Гочев води Латински език (департамент „Право“), ООК Старогръцка култура, Антична литература (в „Нова българистика“), Диалог („Театър“). Нямам преки наблюдения върху преподавателската му работа, но съм

убедена, че и като преподавател Г. Гочев проявява отговорност, но и вдъхновение при представянето на класическите езици и култура пред разнородна аудитория, както показва и резултатът от студентските анкети.

Както показва и атестационната карта, както и останалите материали по конкурса, д-р Гочев, в момента и.д. декан на ФБО, има активна обществена и административна дейност, и в името на развитието на НБУ, и следвайки модела за обвързаността между образование и справедливост, защитен в хабилитационната му монография.

Личните ми впечатления за професионалното развитие на кандидата са изцяло положителни, познавам инициативността му, наред с дисциплинираното посвещаване на класическите езици, още от студентските му години в Софийския университет. И тогава Г. Гочев се опитваше диалогично, и на основата на придобиваните знания, да поставя въпроси, и да открива отговори, за ценностите, предадени ни от Античността.

Заклучение: Въз основа на вече очертаните приноси на гл.ас. д-р Георги Иванов Гочев и предвид неговата цялостна изследователска, публикационна, проектна, административна и обществена дейност, както и предвид професионалните му и личностни положителни качества, съм на мнение, че кандидатурата на гл.ас. д-р Гочев в обявения конкурс за „доцент“ по класически езици в направление 2.1. Филология за нуждите на Нов български университет е убедителна и ще гласувам ЗА неговия избор.

София, 23.10.2023 г,

Подпис:

Digitally signed by Nevena Panova
DN: C=BG, S=Sofia, L=Sofia, O=Sofia
University, OU=University Computing Centre,
CN=UCC ClassC CA,
E=classc-ca@ucc.uni-sofia.bg
Date: 23 октомври 2023 г. 23:38:12

(доц. д-р Невена Панова)